

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽELDYNŲ ĮSTATYMAS

2007 m. birželio 28 d. Nr. X-1241
Vilnius

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

Šio įstatymo paskirtis – nustatyti Lietuvos Respublikos teritorijoje ne miškų ūkio paskirties žemėje esančių želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo, želdynų kūrimo ir želdinių veisimo teisinio reguliavimo pagrindus, siekiant užtikrinti gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio stabilumą, gyventojų teisę į jų gyvenimo kokybę gerinančias aplinkos sąlygas. Šis įstatymas netaikomas žolinei augalijai, augančiai ne želdynų teritorijose.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Arboretumas** – žemės sklypas, kuriame mokslo, pažintinės rekreacijos ir kitais tikslais kaupiami, tiriami ir eksponuojami vietiniai ir introdukuoti sumedėję augalai.

2. **Atskirasis želdynas** – želdynas, esantis tik jam skirtame žemės sklype.

3. **Dendrologinis rinkinys** – estetiniu, pažintiniu ir mokslo požiūriais vertingas želdynas, apsodintas vietiniais ir (arba) introdukuotais sumedėjusiais ne mažiau kaip 50 rūšių, porūšių, varietetų, formų, veislių augalais.

4. **Istorinio želdyno atkūrimas** – kompleksinis želdyno tvarkymas, kai grąžinama autentiška želdyno struktūra ir kompozicija.

5. **Istorinis želdynas** – bet kokio dydžio želdynas, turintis išliekamąją stilistinę, meninę vertę arba priklausantis svarbiems urbanistinės raidos etapams, susijęs su visuomenės, kultūros ar valstybės įvykiais arba asmenybėmis.

6. **Krūmas** – augalas su keliais ar keliolika maždaug vienodo storumo sumedėjusiais, beveik nuo pat žemės besišakančiais stiebais.

7. **Krūmokšnis** – mažas (ne daugiau kaip 0,5 m aukščio) krūmas, su keliais daugiamečiais silpnai sumedėjusiais, beveik nuo pažemio besišakančiais stiebais.

8. **Liana** – sumedėjęs augalas vijokliniais stiebais.

9. **Mažieji kraštovaizdžio architektūros statiniai** – nesudėtingi statiniai: atraminės sienutės, tvorelės, laiptai, lauko baldai ir šviestuvai, lengvų konstrukcijų pavėsinės, stoginės, lieptai, tilteliai, informaciniai statiniai (stendai, skydai, nuorodos ir kiti), skulptūros, aplinkos meno kūriniai, kiti vieno stiliaus teritorijos tvarkymo ir puošybos statiniai.

10. **Medis** – sumedėjęs augalas, dažniausiai su vienu pagrindiniu stiebu ir laja.

11. **Medžių ir krūmų naikinimas** – neteisėtas medžių ar krūmų pjovimas, kirtimas, rovimas, laužymas, deginimas, nuodijimas cheminėmis medžiagomis ar kitais būdais, žemės paviršiaus ir (ar) jo lygio aplink medį ar krūmą keitimas (žeminimas, užpylimas ar sandarinimas), darantys poveikį medžių ar krūmų būklei.

12. **Miesto ar miestelio sodas** – ramiam poilsiui ir renginiams skirtas ne mažesnis kaip 0,5 hektaro atskirasis želdynas, kurio lajų glaudumas – ne mažesnis kaip 70 procentų.

13. **Parkas** – ne mažesnis kaip 1 hektaro žmogaus sukurtas ar jo pertvarkytas želdynas, kuriame yra meniškai sukomponuotų želdinių, mažųjų kraštovaizdžio architektūros ir (ar) inžinerinių statinių, skirtas poilsio, mokslo, kultūros reikmėms arba pramogoms ir aplinkos kokybei gerinti.

14. **Priklausomasis želdynas** – želdynas, esantis kito objekto žemės sklype.

15. **Puskrūmis** – augalas, kurio tik apatinė ūglių dalis yra daugiametė ir sumedėjusi, o

viršutinė dalis yra žolinė.

16. **Skveras** – ne mažesnis kaip 0,05 hektaro trumpalaikiam poilsiui skirtas želdynas su vyraujančiomis atviromis erdvėmis, gerinantis miesto, miestelio ir kaimo estetinę ir ekologinę būklę.

17. **Suinteresuota visuomenė** – visuomenė, kuriai daro arba gali daryti poveikį rengiami želdynų kūrimo ir (arba) tvarkymo dokumentų sprendiniai ar kuriai yra svarbus tų sprendinių įgyvendinimas.

18. **Valstybinės reikšmės automobilių kelių želdiniai** – želdiniai, augantys valstybinės reikšmės automobilių kelio juostoje – žemės juostoje, kurioje nutiestas ar tiesiamas kelias.

19. **Valstybinės reikšmės parkas** – parkas, turintis ypatingą istorinę, architektūrinę, kultūrinę, mokslinę, estetinę, ekologinę ir dendrologinę vertę.

20. **Veja** – lygaus (horizontalaus ar nuolaidaus) paviršiaus viena žolė ar kelių žolių mišiniu apsėtas prižiūrimas žolynas.

21. **Žalioji jungtis** – ne siauresnis kaip 20 metrų pločio atskiras želdynas, jungiantis miesto ir (ar) miestelio želdynus ir miškus mieste ir už jo ribų į želdynų sistemą, skirtas rekreacijai, darantis poveikį oro masių judėjimui ir atliekantis migracijos koridoriaus funkciją.

22. **Želdynas** – ne mažesnis kaip 0,05 hektaro želdinių žemės sklypas, kuriame gali būti mažųjų kraštovaizdžio architektūros, inžinerinių ir laikinų statinių.

23. **Želdiniai** – žmogaus pasėti ar pasodinti medžiai (tarp jų ir pasodinti pavieniai ar natūraliai išaugę), krūmai, krūmokšniai, puskrūmiai, lianos ir žoliniai augalai.

24. **Želdinių būklės ekspertizė** – želdinių ekologinės ir estetinės būklės tyrimas ir vertinimas.

25. **Želdyno kūrimas** – želdyno projekto rengimas ir įgyvendinimas.

26. **Želdyno kūrimo ir (arba) tvarkymo projektas** – dokumentas, kuriame smulkiai aprašomi želdyno kūrimo ir (arba) tvarkymo darbai, jų atlikimo eilės tvarka, nurodoma tų darbų sąmatinė vertė, technologijos, veisiamos medžių, krūmų, žolinių augalų (vejoms ir gėlynams) rūšys, išvardijami numatomi darbai įkūrus želdyną.

27. **Želdyno naikinimas** – veikimas arba neveikimas, dėl kurių blogėja želdyno būklė, mažėja jo teigiamas poveikis aplinkai ir visuomenės galimybės naudotis juo viešųjų interesų reikmėms.

28. **Želdyno pertvarkymas** – želdyno planinės erdvinės struktūros keitimas šalinant ne mažiau kaip 20 procentų medžių, krūmų ar žolinių augalų ir sodinant naujus.

29. **Želdyno tvarkymas** – želdyno augalijos, mažosios kraštovaizdžio architektūros ir inžinerinių statinių reikiamos būklės palaikymas ar atkūrimas vadovaujantis želdyno tvarkymo projektu.

30. **Želdynų apsauga** – veiksmų ir priemonių visuma, užtikrinanti želdynų kompozicijos, medžių ir krūmų įvairovės ir sveikumo išsaugojimą ir palaikymą.

31. **Želdynų ir želdinių savininkas** – valstybė, savivaldybė, fizinis ar juridinis asmuo, Lietuvos Respublikoje įsteigtas Europos Sąjungos valstybėje narėje ar kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigusios įmonės filialas, taip pat užsienio valstybėje įsteigta organizacija, neturinti juridinio asmens statuso, tačiau turinti civilinę teisnumą pagal tos valstybės įstatymus (toliau – fizinis ir juridinis asmuo), įstatymų nustatyta tvarka įgiję nuosavybės teisę arba į žemę, kurioje yra želdynų, želdinių, arba tik į želdinius.

32. **Želdynų ir želdinių valdytojas** – želdynų ir želdinių savininkas ar savivaldybė, valstybės įmonė ar organizacija, patikėjimo teise valdantys įstatymų nustatyta tvarka jiems Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais perduotą valstybinėms funkcijoms įgyvendinti valstybinę žemę, kurioje yra želdynų ir želdinių, ar kitas fizinis ar juridinis asmuo, teisėtai įgijęs privačios žemės valdymo teisę ar žemę naudojantis įstatymų, administracinių aktų, teismo sprendimo, sandorių ar kitu pagrindu, arba turintis tik želdynų ir želdinių valdymo teisę.

33. **Želdynų normavimas** – atskirųjų želdynų ploto (kvadratiniais metrais), turinčio tekti vienam miesto gyventojui, ar priklausomojo želdyno ploto (procentais) žemės sklype, kuriame tas želdynas yra, normos nustatymas.

34. **Želdynų sistema** – funkciškai tikslinga ir kompoziciškai vientisa želdynų visuma – gamtinio karkaso dalis, – palaikanti ekologinį stabilumą ir gerinanti žmonių gyvenamosios ir darbo aplinkos sąlygas.

35. **Žolinis augalas** – augalas, kurio antžeminės dalys nesumedėjusios ir žiemą paprastai nunyksta.

3 straipsnis. Bendrieji želdynų apsaugos ir tvarkymo principai

1. Želdynai ir želdiniai turi gerinti aplinkos kokybę, tenkinti visuomenės sveikos gyvensenos ir rekreacijos poreikius, nekelti pavojaus žmonėms, statiniams, pastatams, saugiam eismui gatvėse, automobilių ir geležinkelio keliuose.

2. Želdynus ir želdinius būtina išsaugoti kaip estetiškai, ekologiškai, istoriškai ir kultūrai svarbius kraštovaizdžio elementus.

3. Želdynų ir želdinių apsauga ir tvarkymas organizuojami pagal šiuos principus:

- 1) želdynuose ir želdiniuose saugoma biologinė įvairovė;
- 2) nemažinamas miestų ir miestelių bendrasis atskirųjų želdynų plotas;
- 3) formuojamas gamtinis karkasas šalies, rajono, miesto (ar jo dalių) mastu, kuriama vientisa tolygi želdynų sistema miestuose, miesteliuose ir kaimo kraštovaizdyje;
- 4) išlaikomi užstatytų ir atvirų, gyventojų poilsiui ir sveikatingumui skirtų teritorijų optimalūs ploto santykiai (nustatyti pagal galiojančias normas), ekologiniai ir estetiniai ryšiai;
- 5) išlaikomas istorinių želdynų ir juose arba greta jų esančių pastatų ansamblių ar kompleksų ir jų tarpusavio funkcijų vientisumas;

6) atskirieji želdynai (parkai, tarp jų ir istoriniai, skverai, miesto ir miestelio sodai, dendrologiniai rinkiniai) neskaidomi į dalis, išskyrus jų teritorijoje esančių objektų sklypų formavimą;

7) pertvarkant esamus želdynus ir kuriant naujus, įvertinama suinteresuotos visuomenės motyvuota nuomonė;

8) medžius ir krūmus prie saugotinių priskiria Lietuvos Respublikos Vyriausybė Aplinkos ministerijos teikimu.

II SKYRIUS

ŽELDYNŲ SISTEMA, KLASIFIKACIJA IR ŽELDYNŲ NORMOS

4 straipsnis. Želdynų sistema

1. Siekiant išsaugoti kraštovaizdžio struktūrą, biologinę įvairovę ir istorinę vertę, palaikyti teritorijos ekologinį stabilumą, gerinti žmonių gyvenamosios ir darbo aplinkos sąlygas, yra formuojama želdynų sistema.

2. Želdynų sistema yra savivaldybės teritorijos ar jos dalių gamtinio karkaso dalis, plėtojama kaip funkciškai tikslinga ir kompozicijos požiūriu vientisa struktūra.

3. Želdynų sistema turi atspindėti būdingus gamtinius ir kultūrinius kraštovaizdžio struktūros elementus, užtikrinti gyventojų rekreacinius poreikius.

4. Želdynų sistemą sudaro atskirieji želdynai – parkai, skverai, miesto ar miestelio sodai, žaliosios jungtys ir priklausomieji želdynai. Atsižvelgiant į svarbą miesto erdvinėje struktūroje bei rekreacinius poreikius, skiriami miesto centriniai ir vietinės reikšmės želdynai.

5. Želdynų sistema yra išskiriama, jos plėtojimo erdvinė koncepcija ir teritorijų tvarkymo reglamentavimo ypatumai nustatomi savivaldybės teritorijos ar jos dalių bendraisiais planais, o tais atvejais, kai šie neparengti arba juose atitinkama sistema nėra numatyta, želdynų sistema išskiriama, jos plėtojimo erdvinė koncepcija ir tvarkymo reglamentavimo ypatumai nustatomi specialiaisiais teritorijų planais.

6. Želdynų sistemos dalys, esančios valstybės ir savivaldybės saugomose teritorijose, įskaitant ir apsaugos zonas, tvarkomos ir naudojamos, apsaugos ir naudojimo režimas joms nustatomas vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatymu ir kitais teisės aktais.

5 straipsnis. Želdynų klasifikacija

Želdynai klasifikuojami į:

- 1) atskiruosius želdynus;
- 2) priklausomuosius želdynus.

6 straipsnis. Atskirieji želdynai

1. Atskirieji želdynai pagal jų pagrindinę naudojimo paskirtį yra skirstomi į:
 - 1) rekreacinės paskirties želdynus – parkus, miesto ir miestelio sodus, skverus, žaliąsias jungtis ir kitus poilsiui skirtus želdynus;
 - 2) mokslinės, kultūrinės ir memorialinės paskirties želdynus – botanikos sodus, arboretumus, zoologijos sodus, etnografinius parkus, meno ir parodų parkus, istorinius želdynus, dendrologinius rinkinius, kapines, memorialinius parkus, kolumbariumų žemės sklypus ir kitus panašios paskirties želdynus;
 - 3) apsauginės ir ekologinės paskirties želdynus.
2. Atskirieji želdynai išskiriami, jungiami į vientisą sistemą ir žymimi regiono, rajono ir vietovės lygmens bendruosiuose bei specialiuosiuose teritorijų planuose.
3. Atskirieji želdynai pagal Žemės įstatyme nustatytą pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį priskiriami kitos paskirties žemei, o pagal naudojimo būdą – atskirųjų želdynų teritorijoms, išskyrus želdynus – kultūros paveldo objektus, kurie priskirti konservacinės paskirties žemei.

7 straipsnis. Priklausomieji želdynai

Priklausomieji želdynai, atsižvelgiant į žemės sklypo, kurio sudėtyje yra želdynai, paskirtį (žemės naudojimo būdą), skirstomi į:

- 1) gyvenamųjų teritorijų želdynus;
- 2) visuomeninės paskirties teritorijų želdynus;
- 3) pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijų želdynus;
- 4) komercinės paskirties objektų teritorijų želdynus;
- 5) inžinerinės infrastruktūros teritorijų želdynus;
- 6) rekreacinių teritorijų želdynus;
- 7) kitų teritorijų želdynus, neišvardytus šios dalies 1–6 punktuose.

8 straipsnis. Želdynų normavimo principai

1. Miestuose ir miesteliuose atskirieji rekreacinės paskirties želdynai (parkai, miesto ir miestelio sodai, skverai) privalomi ir jų plotas normuojamas pagal Aplinkos ministerijos nustatytas normas nustatant bendrą rekreacinės paskirties želdynų plotą, tenkantį vienam miesto gyventojui. Rekreacinių želdynų norma vienam gyventojui priklauso nuo miesto dydžio ir gyventojų skaičiaus.
2. Žaliosios jungtys, sujungiančios miesto, miestelio želdynus į vientisą sistemą, atskirųjų mokslinės ir kultūrinės, memorialinės paskirties želdynų plotai, išskyrus kapines, atskirųjų apsauginės ir ekologinės paskirties želdynų plotai, išskyrus geležinkelio kelių ir jų įrenginių apsaugos zonų želdynų plotus, yra nenormuojami.
3. Priklausomųjų želdynų norma (plotas) nustatoma procentais nuo žemės sklypo, kuriam želdynai priklauso, ploto Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka. Nustatant normą atsižvelgiama į žemės sklypo paskirtį ir ekologinių, estetinių, sveikatingumo ir kitų funkcijų svarbą tam sklypai.

III SKYRIUS

ŽELDYNŲ IR ŽELDINIŲ APSAUGOS, TVARKYMO IR KŪRIMO VALDYMAS

9 straipsnis. Želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo ir kūrimo valstybinis valdymas

1. Želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo ir kūrimo valstybinę politiką formuoja Lietuvos Respublikos Seimas.

2. Želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo ir kūrimo valstybinį valdymą pagal kompetenciją vykdo ir politiką kartu su savivaldybėmis įgyvendina Aplinkos ministerija, Kultūros ministerija, Susisiekimo ministerija ir Švietimo ir mokslo ministerija.

3. Aplinkos ministerija, koordinuodama želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo ir kūrimo valstybinį valdymą, atlieka šias funkcijas:

1) rengia želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo, naujų želdynų kūrimo strategiją ir kitus teisės aktus, metodinius nurodymus;

2) koordinuoja želdynų ir želdinių inventorizavimą, apskaitą, želdinių būklės stebėseną, duomenų apie želdynus, želdinius bazių kūrimą, teikia metodinę paramą;

3) organizuoja ir koordinuoja želdynuose augančių augalų genetinių išteklių atrinkimą ir kaupimą, jų priskyrimą augalų nacionaliniams genetiniams ištekliams, koordinuoja jų išsaugojimą, genetinės medžiagos perkėlimą į Augalų genų banko saugyklą, arboretumus, specialias plantacijas ir kitus biologinius tyrimus;

4) koordinuoja neformalųjį ir formalųjį (darbininkų) mokymą želdinių apsaugos, tvarkymo, naujų želdinių veisimo klausimais.

4. Kultūros ministerija:

1) kartu su Aplinkos ministerija ir savivaldybėmis sprendžia kultūrinės paskirties želdynų apsaugos, tvarkymo ir atkūrimo klausimus;

2) rengia valstybės biudžeto lėšomis finansuojamas istorinių želdynų paveldosaugos programas;

3) pagal kompetenciją koordinuoja kultūrinės paskirties želdynų inventorizavimą, apskaitą, skelbia juos valstybės saugomais kultūros paveldo objektais.

5. Susisiekimo ministerija:

1) koordinuoja geležinkelio kelių ir jų įrenginių apsaugos zonų ir valstybinės reikšmės automobilių kelių želdinių apsaugą, tvarkymą ir naujų želdinių veisimą;

2) suderinusi su Aplinkos ministerija, rengia ir tvirtina saugiam eismui pavojų keliančių geležinkelio kelių ir jų įrenginių apsaugos zonoje ir valstybinės reikšmės automobilių kelių juostoje augančių medžių ir krūmų genėjimo ir kirtimo tvarką;

3) koordinuoja valstybinės reikšmės automobilių kelių želdinių ir geležinkelio kelių bei jų įrenginių apsaugos zonų želdinių inventorizavimą, apskaitą ir būklės stebėseną.

6. Švietimo ir mokslo ministerija sprendžia klausimą dėl želdynų ir želdinių teorinio ir praktinio pažinimo įtraukimo į formaliojo ir neformaliojo švietimo programas.

10 straipsnis. Želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo ir kūrimo valdymas savivaldybėse

1. Želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo, želdynų kūrimo, želdinių veisimo valdymą vykdo savivaldybės. Jos:

1) organizuoja savivaldybės teritorijoje esančių želdynų ir želdinių inventorizavimą ir apskaitą, vykdo jų būklės stebėseną, kuria ir tvarko jų duomenų bazines (skaitmenines ir geoinformacines);

2) organizuoja valstybinėje ir savivaldybei priskirtoje žemėje esančių želdynų ir želdinių apsaugą, pertvarkymą ir priežiūrą, želdynų kūrimą ir naujų želdinių veisimą, želdynų tvarkymo ir kūrimo projektų rengimą, derina juos;

3) organizuoja želdynų ir želdinių apsaugos ir priežiūros komisijos, veikiančios prie savivaldybės visuomeniniais pagrindais, veiklą. Komisijos sudėtį ir nuostatus tvirtina savivaldybės administracijos direktorius;

4) organizuoja atskirųjų želdynų žemės sklypų kadastrinius matavimus ir įrašymą į Nekilnojamojo turto kadastrą;

5) nustato lėšų, reikalingų želdynų ir želdinių apsaugai, tvarkymui, želdynų kūrimui ir naujų želdinių veisimui, skyrimo tvarką;

6) skelbia želdynus ir želdinius savivaldybės saugomais gamtos ar kultūros paveldo objektais Saugomų teritorijų ir Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymų nustatyta

tvarka;

7) organizuoja kraštovaizdžio tvarkymo planų rengimą, užtikrina, kad želdynų sistema būtų pažymėta savivaldybės teritorijos ar jos dalių bendruosiuose planuose;

8) vykdo želdynų ir želdinių būklės, želdynų kūrimo, naujų želdinių veisimo vidaus kontrolę;

9) rengia ir tvirtina želdynų ir želdinių tvarkymo, želdynų kūrimo ir želdinių veisimo programą (tik miestų savivaldybės), želdynų ir želdinių apsaugos taisykles;

10) su želdynų ir želdinių savininkais ir valdytojais gali sudaryti sutartis dėl želdynų lankymo sąlygų, želdinių apsaugos ir priežiūros, kovos su augalų ligomis ir kenkėjais;

11) vadovaudamosi Aplinkos ministerijos nustatytais sodmenų kokybės reikalavimais ir atsižvelgdamos į rekomenduojamą asortimentą, planuoja sodmenų einamąjį ir perspektyvinį poreikį, reikalingą želdynų ir želdinių tvarkymo, želdynų kūrimo ir želdinių veisimo darbams atlikti;

12) sprendžia medžių persodinimo, kirtimo ar kitokio pašalinimo, genėjimo, gydymo klausimus;

13) išduoda leidimus saugotinių medžių ir krūmų kirtimui ar kitokiam pašalinimui, genėjimui, persodinimui ar kitiems želdynų ir želdinių tvarkymo darbams;

14) teikia fiziniams ir juridiniams asmenims informaciją medžių ir krūmų sodinimo, kirtimo, genėjimo, perkėlimo klausimais;

15) Aplinkos ministerijos patvirtinta tvarka (suderinta su Statistikos departamentu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės) teikia Statistikos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės metinę statistinę ataskaitą apie savivaldybės teritorijoje esamus, sutvarkytus, įkurtus naujus želdynus.

2. Želdynų planavimo, kūrimo, apsaugos, tvarkymo ir priežiūros darbus savivaldybėje organizuoja vienas struktūrinis padalinys arba atsakingas savivaldybės tarnautojas.

11 straipsnis. Želdynų ir želdinių tvarkymo, želdynų kūrimo ir želdinių veisimo programa

1. Želdynų ir želdinių tvarkymo, želdynų kūrimo ir želdinių veisimo programą (toliau – Programa) penkeriems metams rengia miesto savivaldybė.

2. Programoje turi būti numatytos kasmetinės želdynų ir želdinių tvarkymo, želdynų kūrimo, želdinių veisimo apimtys, diferencijuotos pagal skirtingus želdynus: parkus, skverus, miesto ir miestelio sodus, daugiabučių namų kiemus, žaliąsias jungtis, gatves, vietinės reikšmės kelius ir kitus želdynus.

3. Tais atvejais, kai Programoje numatomas želdynų ir želdinių pertvarkymas, žemės sklypo, kuriame yra želdynų ir želdinių, naudojimo būdo keitimas, medžių persodinimas ar kirtimas, teisės aktų nustatyta tvarka ji turi būti apsvarstyta su suinteresuota visuomene.

4. Programą tvirtina savivaldybių tarybos.

12 straipsnis. Želdynus ir želdinius tvarkančių asmenų mokymas

1. Gamtosaugos asociacijos, biologinio, dekoratyviosios želdininkystės, kraštotvarkos profilio mokslo ir mokymo įstaigos pagal Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos patvirtintas neformaliojo ir formaliojo mokymo programas gali apmokyti darbų vadovus, darbininkus želdinių apsaugos, tvarkymo, atkūrimo ir naujų želdinių veisimo klausimais. Apmokytiems darbų vadovams ir darbininkams suteikiama teisė atlikti minėtus darbus.

2. Želdynus ir želdinius tvarkančių darbuotojų mokymui organizuoti, želdynų kūrimui, želdynų ir želdinių tvarkymui ir priežiūrai koordinuoti, želdynų ir želdinių savininkams, valdytojams ir gyventojams konsultuoti ir metodinei pagalbai teikti gali būti steigiama įmonė ar įstaiga.

13 straipsnis. Želdynus ir želdinius tvarkančios įmonės

1. Želdynus ir želdinius tvarkančios įmonės privalo turėti specialistų, kuriems šio įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nurodyta tvarka būtų suteikta teisė vykdyti želdinių veisimo, augančių medžių ir krūmų genėjimo, želdinių apsaugos nuo ligų ir kenkėjų, vejų ir gėlynų įrengimo darbus.

2. Valstybinės reikšmės automobilių kelių želdinius saugo, tvarko ir naujus veisia valstybinės kelių priežiūros įmonės.

IV SKYRIUS

FIZINIŲ IR JURIDINIŲ ASMENŲ TEISĖS IR PAREIGOS

14 straipsnis. Fizinį ir juridinių asmenų teisės ir pareigos želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo ir želdynų kūrimo srityse

1. Fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę:

1) naudotis želdynais ir želdiniais kultūros, sveikatingumo ir kitais tikslais laikydamiesi šio įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimų;

2) dalyvauti veisiant, atkuriant želdinius, saugant juos, tvarkant želdynų aplinką;

3) gauti patikimą informaciją apie želdynų ir želdinių inventorizavimą, apskaitą, planuojamus ir vykdomus darbus želdynų teritorijose;

4) inicijuoti ir teikti pasiūlymus valstybės institucijoms ir savivaldybėms dėl naujų želdynų kūrimo, esamų želdynų ir želdinių apsaugos;

5) organizuoti ir dalyvauti, jei turi atitinkamą kvalifikaciją, vykdant visuomeninę želdynų ir želdinių apsaugos kontrolę;

6) reikalauti, kad būtų nutrauktas kenksmingos ūkinės veiklos objektų, natrio chlorido ir kitų druskų (naudojamų sniegui ir ledui tirpdyti) poveikis želdiniams;

7) nustatyta tvarka apskusti valstybės institucijų, savivaldybių, atskirų pareigūnų, fizinių ir juridinių asmenų veiksmus, kai jie pažeidžia želdynų ir želdinių apsaugos reikalavimus.

2. Fiziniai ir juridiniai asmenys neturi leisti neteisėtų veiksmų ar neveikimo, jeigu dėl to želdynai ir želdiniai galėtų būti sunaikinti ar pažeisti ir blogėtų aplinkos gyvenimo sąlygos.

15 straipsnis. Želdynų ir želdinių savininkų ir valdytojų teisės ir pareigos

1. Želdynų ir želdinių valdytojai ir savininkai privalo:

1) išsaugoti želdynus ir želdinius, tinkamai juos tvarkyti, atkurti ir veisti naujus;

2) taikyti kovos su kenkėjais ir ligomis priemones.

2. Želdynų ir želdinių savininkai ir valdytojai turi teisę:

1) privačioje žemės valdoje esančius želdynus ir želdinius, kurie teisės aktais nėra priskirti saugotiniams, tvarkyti savo nuožiūra, nepažeidžiant kaimyninių žemės sklypų ir namų valdų savininkų, valdytojų ar naudotojų interesų;

2) sudaryti sutartis su fiziniais ir juridiniais asmenimis, valstybės institucijomis ir savivaldybėmis dėl želdynų ir želdinių apsaugos ir priežiūros, kovos su augalų ligomis ir kenkėjais;

3) nustatyti želdynų lankymo sąlygas (laiką, lankymo įkainius).

3. Želdynų ir želdinių valdytojai, Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos ar savivaldybės pagal kompetenciją nustatyta tvarka turi teisę naudoti želdynus ir želdinius moksliniams tyrimams, mokymui, kultūrinei, švietėjiškai veiklai, gamtos ir kultūros objektų apsaugai, visuomenės lankymui, rekreacijai ir kitiems, įstatymams bei teisės aktams neprieštaraujantiems, tikslams.

16 straipsnis. Visuomenės informavimas ir želdinių būklės ekspertizė

1. Valstybės institucijos ir savivaldybės:

1) užtikrina želdynų ir želdinių inventorizacijos, jų būklės stebėsenos bei kitų su želdynais ir želdiniais susijusių duomenų viešumą;

2) informuoja visuomenę, kai numatomi vykdyti želdynų tvarkymo, kūrimo, medžių ir

krūmų kirtimo, persodinimo, kitokio naikinimo darbai ar keičiama žemės sklypo, kuriame auga želdiniai, pagrindinė tikslinė žemės naudojimo paskirtis ar žemės sklypo naudojimo būdas;

3) supažindina visuomenę su Želdynų ir želdinių tvarkymo, želdynų kūrimo ir želdinių veisimo programa, želdynų ir želdinių būklę keičiančiais projektais.

2. Želdinių būklės ekspertizė Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka atliekama siekiant ginčytiniais atvejais įvertinti želdinių ekologinę ir estetinę svarbą.

17 straipsnis. Asmenų lankymasis želdynuose

1. Atskirieji želdynai, esantys valstybinėje ir savivaldybei priskirtoje žemėje, turi būti atviri lankymui, jeigu juose nevyksta uždaro pobūdžio renginiai, nevykdomi tvarkymo ir einamieji priežiūros darbai. Lankymo sąlygas nustato želdynų savininkai ar valdytojai.

2. Želdynų, esančių privačioje žemėje, tarp jų ir istorinių želdynų, lankymo sąlygos (laikas ir kita) gali būti nustatomos dvišalėse savivaldybės ir želdynų savininkų ar valdytojų sutartyse arba nustačius žemės servitutą. Šias sąlygas želdynų savininkai ar valdytojai privalo nurodyti prie įėjimo pastatytuose stenduose.

V SKYRIUS

ŽELDYNŲ IR ŽELDINIŲ INVENTORIZAVIMAS, APSKAITA, PLANAVIMAS IR PROJEKTAVIMAS

18 straipsnis. Želdynų ir želdinių inventorizavimas ir apskaita

1. Želdynų ir želdinių inventorizavimo ir apskaitos tikslas – nustatyti želdynų žemės sklypų ribas, medžių ir krūmų rūšį, jų fiziologinę būklę, matmenis, įvertinti vejų, gėlynų, vandens telkinių, mažųjų kraštovaizdžio architektūros statinių, inžinerinių įrenginių ir kitų želdynuose esančių objektų būklę, parengti apskaitos duomenis, kad želdynus būtų galima efektyviau valdyti, teikti informaciją apie želdynų ir želdinių, aplinkos būklę, kontroliuoti, ar jų plotai atitinka galiojančias želdynų normas.

2. Želdynai ir želdiniai inventorizuojami visuose želdynuose ir želdiniuose, nepaisant žemės nuosavybės formos.

3. Želdynus ir želdinius inventorizuojantys specialistai, pateikę asmens dokumentą ir įgaliojimą atlikti inventorizavimo darbus, turi teisę darbo dienomis (šviesiu paros metu, suderinę laiką su želdynų ir želdinių savininkais ar valdytojais) įeiti į visus želdynus ir teritorijas, kur auga želdiniai, atlikti inventorizavimo darbus, gauti reikiamą informaciją apie želdynus ir želdinius.

4. Želdynų ir želdinių inventorizavimo ir apskaitos tvarką, turinį ir periodiškumą nustato Aplinkos ministerijos patvirtintos želdynų ir želdinių inventorizavimo ir apskaitos taisyklės.

5. Želdynų ir želdinių apskaitos duomenys turi būti prieinami visiems suinteresuotiems fiziniams ir juridiniams asmenims ir kasmet skelbiami viešai.

6. Remiantis želdynų ir želdinių inventorizavimo duomenimis ir šio įstatymo nustatyta želdynų klasifikacija, tvarkoma želdynų ir želdinių apskaita.

7. Želdynų ir želdinių apskaitos duomenys įrašomi į atitinkamų institucijų duomenų bazes, kurias sudaro skaitmeninių ir geoinformacinių duomenų bazės. Aplinkos ministerija steigia centrinę duomenų bazę. Želdynų ir želdinių duomenų bazių nuostatus tvirtina Aplinkos ministerija.

8. Želdynų žemės sklypai, atlikus jų kadastrinius matavimus, nustatyta tvarka įrašomi į Nekilnojamojo turto kadastrą.

19 straipsnis. Želdynų planavimas ir projektavimas

1. Želdynai planuojami Teritorijų planavimo įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

2. Atskirieji želdynai žymimi savivaldybės teritorijos ar jos dalių bendruosiuose planuose.

3. Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka yra rengiami atskirųjų ir priklausomųjų želdynų tvarkymo ir kūrimo projektai.

4. Želdynų projektų rengimo vadovais gali būti tik atestuoti specialistai. Atestavimo tvarką nustato Aplinkos ministerija.

VI SKYRIUS

ŽELDYNŲ IR ŽELDINIŲ APSAUGA, ŽELDYNŲ KŪRIMAS, TVARKYMAS

20 straipsnis. Želdynų ir želdinių apsauga

1. Saugotinių medžių ir krūmų, augančių ne miškų ūkio paskirties žemėje, kriterijus nustato ir pagal juos saugotiniams priskiria Vyriausybė Aplinkos ministerijos teikimu.

2. Dendrologiškai, ekologiškai, estetiškai vertingus, kultūros paveldui ir kraštovaizdžiui reikšmingus želdinius, augančius privačioje žemėje, saugotinais skelbia savivaldybė, vadovaudamasi Aplinkos ministerijos nustatytais kriterijais.

3. Saugotinių medžių ir krūmų kirtimo, persodinimo ar kitokio pašalinimo atvejus, šių darbų vykdymo ir leidimų šiems darbams išdavimo, medžių ir krūmų vertės atlyginimo tvarką nustato Aplinkos ministerija.

4. Želdynai ir želdiniai nuo ligų ir kenkėjų saugomi vadovaujantis Aplinkos ministerijos patvirtintomis Želdynų ir želdinių sanitarinės apsaugos taisyklėmis.

5. Želdinių apsaugą vykdant statybos darbus reglamentuoja Aplinkos ministerijos nustatytos Želdinių apsaugos vykdant statybos darbus taisyklės.

6. Želdinių apsauga vykdant valstybinės reikšmės kelių ir geležinkelio kelių tiesimo ir remonto, geležinkelių įrenginių statybos ir remonto darbus nustatoma Aplinkos ministerijos ir Susisiekimo ministerijos patvirtinta tvarka.

21 straipsnis. Želdynų ir želdinių būklės stebėseną

1. Želdynų ir želdinių būklės stebėseną vykdoma pagal Aplinkos ministerijos patvirtintą želdynų ir želdinių būklės stebėsenos programą.

2. Želdinių būklės stebėsenos programa rengiama vadovaujantis Aplinkos monitoringo įstatymu.

22 straipsnis. Želdynų kūrimas, želdinių veisimas, želdynų ir želdinių tvarkymas

1. Želdynai kuriami, želdiniai veisiami vadovaujantis teritorijų planavimo dokumentais, želdynų tvarkymo ir kūrimo projektais ir Aplinkos ministerijos patvirtintomis Medžių ir krūmų veisimo, vejų ir gėlynų įrengimo taisyklėmis.

2. Želdynų ir želdinių tvarkymo metu turi būti išsaugoti esami gyvybingi perspektyvūs želdiniai.

3. Želdynų ir želdinių tvarkymo darbai vykdomi vadovaujantis želdynų tvarkymo ir kūrimo projektais, atskirųjų ir priklausomųjų želdynų, atsižvelgiant į jų paskirtį, pavyzdiniais apsaugos ir tvarkymo reglamentais, Aplinkos ministerijos patvirtintomis Medžių ir krūmų, vandens telkinių, esančių želdynuose, vejų ir gėlynų priežiūros taisyklėmis.

4. Kultūros paveldo objektų, įskaitant kultūros paminklus, priežiūrą želdynuose reglamentuoja Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymas ir kiti teisės aktai.

VII SKYRIUS

KULTŪRINĖS PASKIRTIES ŽELDYNAI IR VALSTYBINĖS REIKŠMĖS PARKAI

23 straipsnis. Kultūrinės paskirties želdynų apsaugos ir tvarkymo bendrieji reikalavimai

1. Kultūrinės paskirties želdynai – tai istoriniai, etnografiniai, meno ir parodų parkai, tyrinėjami, kur galima, konservuojami, restauruojami ar juose atkuriamas autentiška augalija ir kiti elementai laikantis vientisos kultūrinių ansamblių architektūrinės kompozicijos.

2. Augalijos asortimentas kultūrinės paskirties želdynuose atnaujinamas nekeičiant želdynų meninės išraiškos, pirminio projekto idėjos, atvirų erdvių ir medynų proporcijų bei jų

kontūrų plastikos.

3. Kultūrinės paskirties želdynų einamoji priežiūra, apsauga nuo ligų ir kenkėjų, būklės stebėseną, inventorizacija ir apskaita, augalų genetinių išteklių atranka ir išsaugojimas, biologiniai tyrimai vykdomi vadovaujantis šiame įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytais reikalavimais.

4. Kultūrinės paskirties želdynų žemės sklypai yra identifikuojami, įteisinamos jų ribos.

5. Prireikus rengiamos specialios taisyklės (reglamentai) istorinių želdynų apsaugos ir tvarkymo klausimais.

6. Įgyvendinami kiti kultūrinės paskirties želdynų – kultūros paveldo objektų – apsaugos ir tvarkymo specifiniai reikalavimai, numatyti Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatyme ir jo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose.

7. Kultūrinės paskirties želdynai, paskelbti kultūros paveldo objektais, įrašomi į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą, įgyvendinami kiti apsaugos ir tvarkymo specifiniai reikalavimai, numatyti Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatyme ir kituose teisės aktuose.

24 straipsnis. Valstybinės reikšmės parkai

Valstybinės reikšmės parkų sąrašą ir nuostatus Kultūros ministerijos ir Aplinkos ministerijos teikimu tvirtina Vyriausybė.

VIII SKYRIUS ŽELDYNŲ IR ŽELDINIŲ APSAUGOS, TVARKYMO IR ŽELDYNŲ KŪRIMO FINANSAVIMAS

25 straipsnis. Želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo ir želdynų kūrimo finansavimas

1. Želdynų ir želdinių, esančių valstybinėje ir savivaldybei priskirtoje žemėje, apsaugos, tvarkymo, želdynų kūrimo ir želdinių veisimo darbai finansuojami iš:

- 1) savivaldybės biudžeto lėšų;
- 2) savivaldybių Aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos lėšų;
- 3) Aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšų;
- 4) valstybės biudžeto lėšų;
- 5) ES struktūrinių fondų lėšų;
- 6) atkuriamosios želdinių vertės kompensacijos;
- 7) savanoriškų fizinių ir juridinių asmenų, asociacijų įmokų, tarp jų ir užsienio šalių;
- 8) kitų lėšų.

2. Želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo ir želdynų kūrimo bei želdinių veisimo finansavimas planuojamas vadovaujantis savivaldybės teritorijos ar jos dalių bendraisiais planais, želdynų ir želdinių tvarkymo, želdynų kūrimo ir želdinių veisimo programa, želdynų tvarkymo ir kūrimo projektais, kitais dokumentais, atsižvelgiant į savivaldybės tvarkomų objektų prioritetus.

3. Tikslinės lėšos, gautos kompensavus atkuriamąją želdinių vertę, įtraukiamos į apskaitą atskirai. Apie jų panaudojimą savivaldybės kasmet per spaudą informuoja visuomenę. Draudžiama šias lėšas naudoti kitai paskirčiai.

26 straipsnis. Želdinių atkuriamosios vertės nustatymas

1. Želdinių atkuriamoji vertė nustatoma atskirai medžiams, krūmams, vejoms ir gėlynams.

2. Apskaičiuojant atkuriamąją vertę atsižvelgiama į medžio ir krūmo rūšį, skersmenį ir amžių (medžių), taip pat į želdinių būklę, estetinę, ekologinę, istorinę, kultūrinę, socialinę ir kitas funkcijas, augimo vietą, rinkos vertę, želdinių auginimo ir priežiūros išlaidas ir kitus veiksnius.

3. Želdinių atkuriamosios vertės nustatymo metodiką ir vertės įkainius nustato Aplinkos

ministerija.

IX SKYRIUS

ĮSTATYMO KONTROLĖ IR ATSAKOMYBĖ UŽ JO PAŽEIDIMUS

27 straipsnis. Želdynų ir želdinių apsaugos valstybinė kontrolė

1. Želdynų ir želdinių apsaugos valstybinę kontrolę Lietuvos Respublikoje vykdo Aplinkos ministerija ir jos įgaliotos institucijos.

2. Želdynų kūrimą, želdinių veisimą, želdynų ir želdinių tvarkymą kontroliuoja Aplinkos ministerijos įgaliotos institucijos.

3. Kultūrinės paskirties želdynų konservavimą, restauravimą, atkūrimą, vientisos kultūrinių ansamblių architektūrinės kompozicijos laikymąsi kontroliuoja Kultūros ministerijos įgaliotos institucijos.

4. Statybos objektus, kurių projektinėje dokumentacijoje numatytas teritorijos želdinimas, statinių pripažinimo tinkamais naudoti komisijos priima tik tai tuomet, kai įvykdyti želdinimo darbai ir šie objektai priimti savivaldybės. Kai objektas priimamas naudoti želdinimui nepalankiu metu, o želdinimo darbai objekte numatyti, jie užbaigiami per artimiausią želdinimo sezoną ir pateikiami minėti komisijai.

28 straipsnis. Atsakomybė už Įstatymo pažeidimus

Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę šio įstatymo reikalavimus, traukiami atsakomybėn įstatymų nustatyta tvarka.

29 straipsnis. Neteisėta veika padarytos žalos atlyginimas

Fiziniai ir juridiniai asmenys, padarę žalą želdynų ir želdinių savininkų ir valdytojų želdynams ir želdiniams, teisėtiems interesams ar želdynams ir želdiniams, kaip aplinkos objektams, privalo visiškai ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atkurti iki pažeidimo buvusią būklę. Nuostolių apskaičiavimo tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

30 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja nuo 2008 m. sausio 1 d.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

VALDAS ADAMKUS